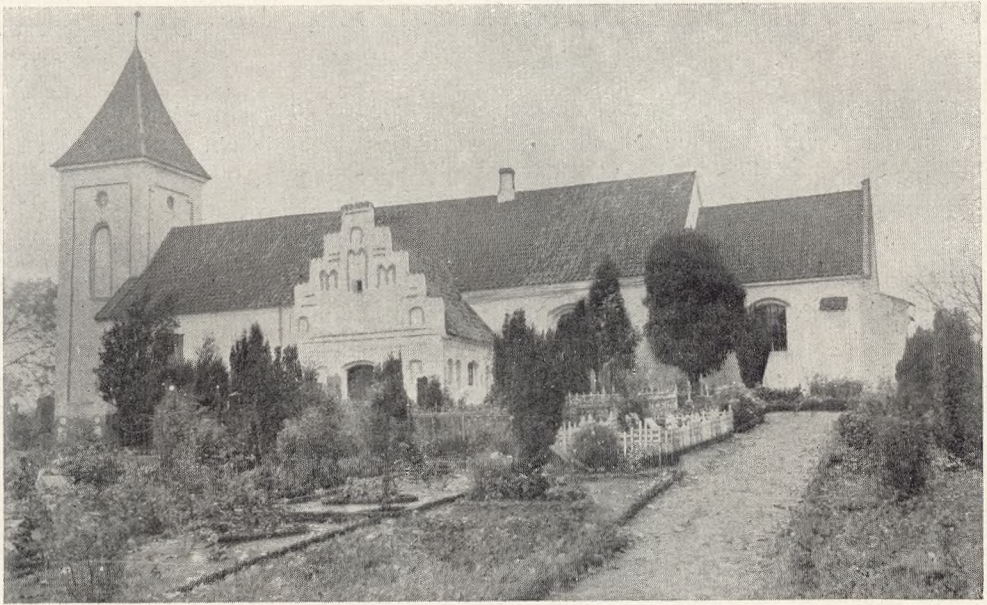

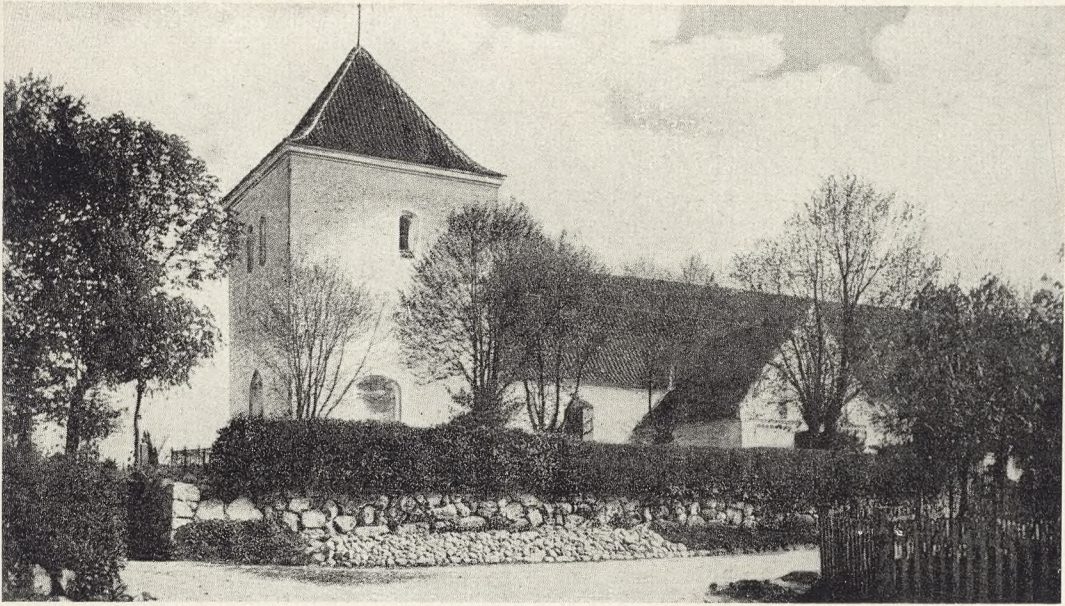
Indtryk fra nogle Landsbykirkegaarde, særligt i Østfyn.

Af Museumsinspektør Johannes Olsen.

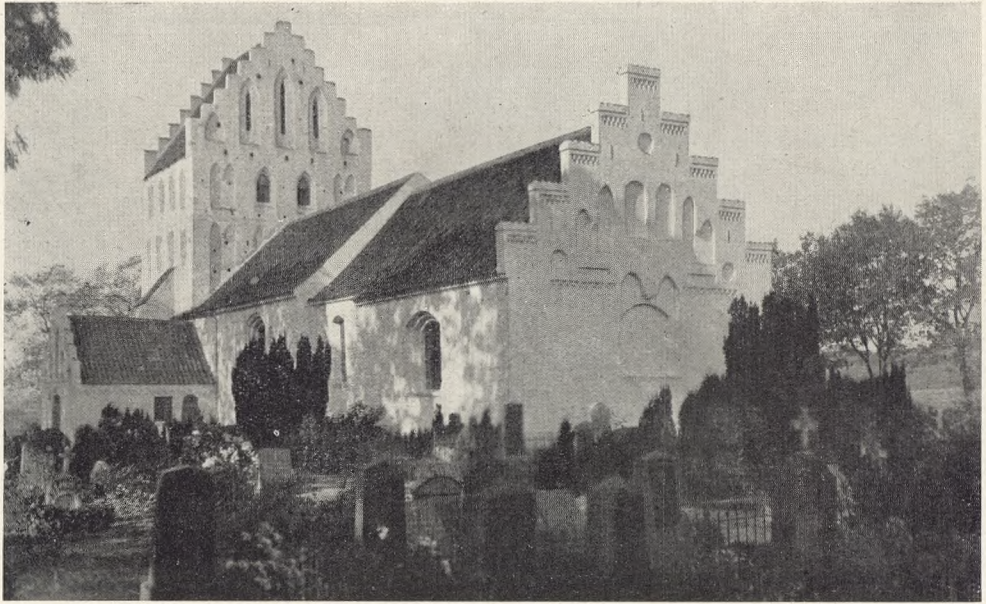
Det er med Glæde og Tilfredsstillelse, man besøger vore Kirkegaarde paa Landet og i Byerne; thi igennem de senere Aar er der sket en meget betydelig Forandring med dem til det bedre. Tidligere henlaa mangel Landsbykirkegaard i ofte meget forsømt Tilstand; mange Steder groede alt i et helt Vildnis, Ukrudt bredte sig allevegne, man havde svært ved at se, hvad der var Grave, og hvad der var Sti mellem Gravene, kun nyere Grave hægedes der om, de ældre passede sig selv og saa tit farlige ud; væltede Gravmæler og meget andet laa, som det bedst kunde. Heri er nu sket en Forandring, ikke alene er Monumenternes Tal steget enormt, men Grave og Veje og Stier er pænt holdte, grusede og revne, i Højsommerens Tid prangende i et herligt Blomsterflor, og de fleste Grave er hegnede enten af Rækværker, Plantning af Vedbend og Buxbom eller lignende; kort sagt, Landsbykirkegaardene har oppet sig ikke saa lidt, de kedelige kunstige Blomsterkranser er forsvundne for de langt skønnere levende; man har Følelsen af, at Kærligheden og Ærbødigheden for de hensovede er vokset, om nu den ene eller anden Aarsag maaske kan paavises hertil er ligegyldigt. Hovedsagen er, at paa dette Omraade er der gjort et Fremskridt, som man ikke kan undgaa at lægge Mærke til. Vi tager nogle i Flæng, saaledes Vindinge (se S. 46), højtliggende som den gamle Kirke er med Kirkeladen, omgivet af Kirkegaarden, med Linde i Række paa Skraaning, hvor Pladsen falder terrasseformet ned mod Landevejen, pynter svært. Paa selve Kirkegaardens højere Plateau ligger Grav ved Grav i den skønneste Orden, og alt er velplejet. Bag Kirkegaarden hegner Præstegaardshavens store Træer om Pladsen, og nogle ældre Hængeaske minder om tidligere Tidens Smag. Hvorfor mon der altid bruges netop Hængeaske? der er dog andre Hængetræer, som vilde pynte svært i Landskabet. Her som i Ørbæk forekommer ogsaa Elmetræer, en enkelt Ask, det samme kan findes i Svindinge, og alle Steder ses nu en Del stedsegrønne Træer at være anvendte paa Gravene; det kan være meget godt, men man bør dog vistnok alligevel vogte sig for altfor mange stedsegrønne, det kan nemlig ogsaa blive for ensformigt i Længden. Frørup Kirkegaard er derimod ret bar, hvad større Træer angaar, kun en ensom Thuja af ældre Dato findes paa et Gravsted, iøvrigt er den som de andre velholdt; men nogle Løvtræer i Udkanten var ingen Skade til. Langaa Kirkegaard har paa samme Maade ingen store Træer, det virker noget tomt, og selv om man her har plantet unge Birke i Hegnet mod Vejen, varer det dog altid nogle Aar, før de virker i Landskabet. Gudbjerg Kirkegaard har i Udkanten store Kastanier, de pynter og staar godt til den hvide Kirke (se S. 47-48). Her staar ligesom Indgangen en ejendommelig sort Granitsten, hvori er indhugget en Hammer, en Knivtang, en Hestesko, en Plov og en Økse. Denne Sten er sjælden og kan være sat som Minde over en Smed, den er rimeligvis middelalderlig og hører til de sjældne Gravstene (se S. 48). Paa Kirkegaarden hviler bl. m. a. den i 1893 afdøde kongelige Ordenshistoriograf C. F. Wegener. Paa Skaarup Kirkegaard staar et andet ældre Monument af Støbejern over Amtsprovst, Seminarieforsøger P. A. Wedel, død 1842. Dette hører ogsaa til de mindre almindelige, fordi Monumenter af Jern i vort Klima er udsat for Ødelæggelse, og derfor er de gamle ret ejendommelige Smedejernsmonumenter nu paa det nærmeste en Saga, de maa søges i vore Museer, saaledes f. Eks. i Svendborg Museum. Iøvrigt er Skaarup Kirkegaard

Øverst: Roerslev, nederst: Vindinge.

Øverst: Skaarup, nederst: Gudbjerg.

rig paa store gamle, herlige Træer (se S. 49), maaske er der rigeligt af dem, men de dækker for den i Tiden mishandlede Kirke. Det kan ikke nægtes, at som mange Kirker ligger højere end det omgivende Jordsmon, saaledes Vindinge, Frørup, Skaarup og Gudbjerg og mange flere, tager de sig ud, og naar store gamle Træer om Sommeren med deres grønne Kroner omgiver dem, selv om Vinteren, naar de bladløse Grene svajer for Vinden, er det et smukt Skue; de hvide Kirker med de røde Tage, omgivet af det grønne Løv, er et dejligt Stykke dansk Landskab. Det ejendommelige ved de højtbeliggende Kirker har maaske sin Forklaring i, at her var allerede i den førkristne Tid en Gravplads. Forled som Gud i Gudbjerg og Frø i Frørup kan tyde herpaa, men andre Aarsager kan ogsaa have gjort sig gældende; man har vel helst villet have, at Kirken tog sig ud og kunde ses viden om i Sognet eller Bygden. Og i umin-

Øverst: Asperup, nederst: Gudbjerg.

delige Tider har jo Kirkerne ligget i Landsbyens Midte, og lige fra de første kristne Tider har Byens og Sognets Beboere her været stedte til Hvile, unge og gamle; det er nu omkring et Tusinde Aar siden, at man begyndte at samle de Dødes Grave ved Kirkerne, saa man kan sige, at her er begravet mange gennem Tiderne. Det bliver i de mange Aar en anseelig Skare, som her er jordfæstede; selv om det aarligt kun har drejet sig om faa Begravelser, fylder Tallet svært op i Løbet af et Aar-tusinde.

Det er egentlig mærkelig nok, at man saa sjælden hører Tale om Fund paa saadan en Kirkegaard af gamle Sager, der i Følge Overtro og gamle Skikke medgaves den Døde; men det kan maaske være, at netop det, at Jorden saa mange Gange er gennemgravet, er Skyld heri. Fra de ældste kristne Tider findes Gravsten; men

Øverst: Otterup, nederst: Sten fra Gudbjerg (se Teksten S. 45).

disse er meget almindeligt anbragte i Kirkernes Mure, baade ind- og udyendig; de bærer meget hyppigt kun Billeder eller Figurer, meget sjælden nogen Indskrift, og maa antages at være sat over gejstlige Personer, og mangt et saadant Gravmæle kan ogsaa i svundne Tider være ødelagt eller hugget om. I Betragtning af, at de omtalte Kirkegaarde har gjort Tjeneste i saa mange Aar, er det egentlig mærkeligt, at kun faa Udvidelser eller Tilføjelser har været nødvendige, som f. Eks. i Gudbjerg, hvor der paa den anden Side af Landevejen er anlagt et Annex. Paa de omtalte Kirkegaarde er de fleste Steder i de senere Aar bygget Ligkapeller, som da er anbragte i Udkanten. Selve Kirkerne bærer Vidnesbyrd om Ombygninger og Udvidelser, i de fleste kan man spore den gamle oprindelige romanske Kirke med de rundbuede Døre og Vinduer; men Tiden har taget slemt paa de fleste, og langtfra alle Forandringer har været heldige. Endvidere har gennem lange Tider adskillige fremragende Personer været begravet i selve Kirkernes Gulv; Gravhvælvinger og Kældere med Kister, f. Eks. i Vindinge, fortæller herom. Kirkegaardene hegnes alle af gamle Granithegn; paa disse Hegn vokser en egen Flora, Stenplanter og Buske og vilde Roser; Brombær og lignende kan i mange Tilfælde være kønne, naar de holdes i Ave.

En saadan gammel Kirkegaard er i egentlig Forstand hellig Jord; thi her jordfæstedes Slægt efter Slægt, i Aarhundreder paa Aarhundreder bares Sognets Døde herind og sænkedes i Kirkegaardens Skød. I gamle Dage var det en bekostelig Historie at rejse Gravmæler, men i de senere Aar er denne Skik blevet mere og mere almindelig, thi Pengene flyder nu rigeligere. Det er forbavsende, som Gravstedernes Tal er vokset, gamle Trækors og smukke Gravmæler hører nu til de største Sjældenheder at finde. Iagttager man de mange Gravmæler, vil man hurtigt opdage, at der gennem Aarene ligefrem var Mode eller da en vis Mode paa disse, og man vil bemærke, at i de senere Aar anvendes mere og mere Natursten. De kan være meget smukke og pynte; men de kan ogsaa mishandles, som naar der paa en saadan fra Naturens Haand smuk Sten anbringes en usselig lille Marmorplade i stærkt afvigende Farve; det er langtfra i alle Tilfælde kønt. Der er ogsaa sket et andet Fremskridt, idet man nu meget sjældent finder Indskrifter, fyldte med fejle Stavemaader eller mindre heldige Vers, som man en Gang f. Eks. saa paa en fynsk Kirkegaard, hvor der paa et Gravmæle stod følgende:

„Sørgeligt det er at savne
Vennen her i Jordens Dal,
men jeg skal ham atter favne
hisset i Guds Himmels Sal“.

Monumentet var rejst af en Husholderske over hendes Husbond.

